

Я. ПОЛКОВНИКОВ

Структурно-компонентний аналіз професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів

УДК 378.147;614.2;616.12;37.016;51.01;61.1;61.4

СТРУКТУРНО-КОМПОНЕНТНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ

Яків Полковников

аспірант кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Полтавська обл., Україна

ORCID ID0009-0007-1972-2715

kobeee888@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються основні компоненти професійної культури, включаючи етичні, комунікативні, практичні та наукові аспекти, які є важливими для формування цілісного образу майбутнього фахівця. Особлива увага приділяється взаємозв'язку між теоретичними знаннями та практичними навичками, а також значенню емоційно-ціннісних компонентів у професійній діяльності лікарів-стоматологів. На основі аналізу існуючих підходів до структурування професійної культури, враховуючи специфіку професійної діяльності стоматологів, пропонується модель, що об'єднує когнітивний, практичний та емоційно-ціннісний компоненти. Розглянуто зміст кожного з компонентів і їх значення для підготовки лікарів-стоматологів. Окреслено перспективи подальшого дослідження, які полягають у практичній реалізації завдань формування професійної культури в системі післядипломної освіти для стоматологів.

Ключові слова: професійна культура; лікарі-стоматологи; структурно-компонентний аналіз; медична освіта; клінічна підготовка; професійні стандарти; фахова підготовка; професійна ідентичність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Актуальність структурно-компонентного аналізу професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів обумовлена необхідністю підвищення якості медичної освіти та підготовки фахівців, здатних ефективно інтегруватися в сучасну систему охорони здоров'я. В умовах швидкого розвитку стоматологічних технологій та змін у вимогах до професійної діяльності лікарів, важливо зрозуміти сутність поняття «професійна культура» та її складові. Аналіз національної нормативно-правової бази (Закону України «Про освіту» (2017), стандартів вищої освіти (2019, 2022) та Стратегії розвитку вищої освіти в Україні дозволяє виокремити ключові компоненти формування професійної культури лікарів-стоматологів. Освітні програми потребують адаптації, оскільки зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях, здатних ефективно реагувати на різноманітні аспекти професійної діяльності. тощо. (Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032, 2022; Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня № 879, 2019; Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня № 1023, 2022; Закон України про вищу освіту, 2014).

Феномен професійної культури, що охоплює знання, навички та етичні норми, став невід'ємною складовою підготовки лікарів-стоматологів, інтегруючи до переліку ключових компетентностей XXI століття. Як підкреслено в нормативно-правових документах, зокрема в концепціях медичної освіти, значна увага приділяється розвитку професійної культури в процесі підвищення кваліфікації медичних працівників. Це особливо важливо для стоматологів, які повинні володіти не лише клінічними знаннями, а й комунікативними і етичними навичками для успішної взаємодії з пацієнтами.

Однак недостатній рівень сформованості професійної культури лікарів-стоматологів залишається невирішеною проблемою в Україні. Несистемність у визначенні професійно-кваліфікаційних вимог до професійної культури лікарів-стоматологів у нормативно-правовій базі України призвела до того, що вимоги до професійної культури подано досить узагальнено, без урахування її науково обґрунтованого змісту. Такий підхід не відповідає науковому розумінню професійної культури як складно-компонентного явища. Відсутність системного підходу щодо формування професійної культури лікарів-стоматологів приводить до того, що державні органи та їхнє керівництво позбавлені можливості впливати на професійну культуру через систему роботи з кадрами, а також систему підготовки, перепідготовки та підвищення їхньої кваліфікації. Таким чином, для ефективного формування професійної культури важливо визначити основні компоненти, включаючи *знання, навички, етичні норми та комунікаційні вміння*. Рекомендується розробити інструменти для збору та аналізу даних, що стосуються професійної культури студентів стоматологічних факультетів. Це дозволить провести глибокий аналіз отриманих даних з метою виявлення зв'язків між компонентами професійної культури та рівнем підготовки майбутніх лікарів-стоматологів.

Окремої уваги заслуговує оцінка впливу сучасних технологій на формування професійної культури в стоматології. Сучасні технологічні досягнення не лише змінюють підходи до лікування, але й впливають на методи навчання, комунікації та етичні стандарти в професії. Таким чином, інтеграція технологій у процес підготовки лікарів-стоматологів є важливою складовою їх професійної культури, що забезпечує відповідність новітнім вимогам і очікуванням суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні концептуальні підвалини формування професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів у системі професійної освіти базуються на положеннях ключових документів, зокрема, Закону України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Стандарти та Програми медичної освіти в Україні, а також міжнародних

стандартів та рекомендацій, щодо підготовки медичних кадрів. (тощо.(Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня № 879, 2019; Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня № 1023, 2022; Закон України про вищу освіту, 2014; Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, 2005; Стратегія розвитку медичної освіти).)

Вивченню фахової культури майбутніх спеціалістів різних професій присвячені наукові праці Г. Балла, І. Бех, М. Бойко, А. Вілсон, А. Видри, А. Винеславської, Н. Волошко, Е. Климова, А. Просфори, В. Пікельна, В. Рибалки, Є. Хриков, та ін. Тенденції й умови формування окремих компонентів професійної культури досліджували вчені: Є. Артамонова, Б. Братусь, Н. Щуркова (духовної культури), Н. Крилова, Г. Тарасова (морально-естетичної), Н. Ліфінцева (професійно-психологічної), Г. Сагач, С. Сарновська (комунікативної). Увагу дослідників привертало питання медичної етики та її поєднання з професійною культурою. Медичну етику досліджували: Ю. Віленський, А. Грандо, Н. Касевич, В. Москаленко, П. Назар, Н. Пасечко, М. Попов, І. Сенюта та ін

На основі аналізу наукових джерел бачимо, що низка робіт присвячена безпосередньо професійній культурі майбутнього лікаря. В цей перелік входять праці М. Амосов, О. Наливайко, І. Яценко, С. Пудової, В. Гаврильєва, Ю. Орел-Халіка, М. Мруги та ін. У них присутні різні точки зору на сутність та структуру компонентів професійної культури, підходи до її формування та етапи професіоналізації.

Незважаючи на численні дослідження у психолого-педагогічній літературі та інших інформаційних джерел, присвячених цій проблемі, свідчить про відсутність єдиного погляду щодо структури професійної культури, в цілому, і таким чином, структурно-компонентний аналіз професійної культури лікарів-стоматологів вимагає комплексного підходу, що охоплює етичні, комунікаційні та професійні аспекти, забезпечуючи відповідність новітнім вимогам галузі.

Мета статті. Метою статті є вивчення методологічних підходів щодо формування структурно-компонентного аналізу (СКА) професійної культури для подальшого дослідження його (СКА) сформованості в процесі фахової підготовки майбутніх лікарів-стоматологів, що дозволить виявити ключові елементи, які впливають на їхню підготовку та професійну діяльність, а також розробити рекомендації для удосконалення освітніх програм.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, варто розглянути та охарактеризувати існуючі підходи як структурується поняття «структурно-компонентний аналіз професійної культури» у вітчизняних та зарубіжних наукових розвідках.

Аналіз ґрунтовних досліджень монографії на тему «Педагогічні технології в неперервній освіті» (Сисоєва, Алексюк, Воловик, Кульчицька, 2001, с. 133), у якій автори виокремлюють у структурі професійної культури *соціальний, власне професійний та морально-мотиваційний компоненти*. Показником *соціального компоненту* є вміння працювати в колективі, самодисципліна, ініціативність, соціальна і творча активність, відповідальність за результати праці. *Професійний компонент* вказує рівень компетентності, організації та технологічної дисципліни, економічну та екологічну грамотність. *Морально-мотиваційний компонент* виявляється у ставленні до праці, свідомості та потребі в самоосвіті, сумлінності, потреби в самоосвіті та самовдосконаленні, багатстві духовної культури.

Згідно з Л. Макаренко (2016), «культура особистості» вміщує такі компоненти, як: 1) *когнітивний* (знання про природу, суспільство, мислення з позицій системно-інформаційного підходу і операціональні вміння їхнього використання в інформаційному середовищі); 2) *інструментальний* (універсальні інструменти й технології діяльності в інформаційному середовищі); 3) *індивідуально-творчий* (особистісно-творчий досвід життєдіяльності, реалізація особистості як професіонала в інформаційному середовищі); 4) *мотиваційно-ціннісний* (інтереси, потреби, мотиви, цінності інформаційної діяльності); 5) *нормативний* (етичне ставлення до світу, суспільства, один до одного в інформаційному середовищі. (Макаренко, 2016, с. 130).

За Л. Нестеренко (2007), основними функціональними компонентами *психологічної культури* є *регулятивний* (визнання відповідальності за власні дії, свій вибір, контроль за подіями власного життя, локалізація внутрішнього контролю, підтримання хорошої фізичної та психічної форми, розвиток моральних якостей та цінностей); *когнітивний* (розвиток власного бачення способів вирішення проблем без копіювання чужого досвіду, пошук нових способів та форм поведінки, пізнання себе, власних індивідуально-психологічних особливостей, можливостей та якостей, усвідомлення ролі психологічної науки у професійної діяльності); *інтегративний* (готовність до самоосвіти, самовдосконалення, увага до власного досвіду самореалізації, наявність самозавдань для розвитку позитивних психологічних якостей, що покращують якість життя загалом та управлінську діяльність зокрема, відсутність фрустрації стосовно життєвих перспектив); *комунікативний* (володіння базисними комунікативними навичками, виявлення гнучкості при вирішенні складних професійних завдань та в процесі комунікації, критичність щодо суперечливої інформації) (Нестеренко, 2007).

Як зазначає Ю. Колісник-Гуменюк, яка довіла що структурно-компонентний склад професійно-етичної культури визначено за критеріями якостей особистості медичних працівників та їхньої поведінки, узгодженої з вимогами професійно-етичних правил: *когнітивно-діяльним, професійно-особистісного потенціалу; результативності*. Показниками її сформованості є зміст і ознаки її компонентів (*мотиваційного, аксіологічного, когнітивного, операційно-діяльного, особистісно-рефлексивного, креативного*). (Колісник-Гуменюк, 2013)

Важливим для нашої роботи є дослідження С. Пудової, яка зазначає що складовими професійної культури майбутнього лікаря є *професійна компетентність* (мотиваційний компонент, знаннєвий компонент, діяльнісний компонент, особистісний компонент) та *професійна етика* (ціннісний компонент, особистісний компонент). *Мотиваційний компонент* проявляється через задоволення майбутнім лікарем професійних потреб на основі його професійних цілей, мотивів, інтересів. *Знаннєвий компонент* проявляється через оволодіння майбутнім лікарем професійними та загальнонауковими знаннями. *Діяльнісний компонент* проявляється через активність майбутнього лікаря у розв'язуванні задач професійної діяльності в процесі навчання та практик. *Ціннісний компонент* проявляється через засвоєння та збереження майбутнім лікарем професійно-етичних цінностей. *Особистісний компонент* проявляється через готовність і здатність майбутнього лікаря до ефективних дій, обумовлених його професійно-етичними якостями. (Пудова, 2015, с. 21)

У межах нашого дослідження нас цікавлять компоненти, які сприяють формуванню саме професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів в сучасних умовах, зокрема аксіологічні технології, технології розвитку критичного мислення, психолого-педагогічної технології та ін.

Досліджуючи різні визначення культури, ми дійшли висновку, що автори, використовуючи різну термінологію, здебільшого виокремлюють одні й ті самі компоненти культури особистості, які й складають динамічну систему цього поняття. Отже, у структурі професійної культури можна виокремлюють *мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, аксіологічний та особистісний компоненти*. (Пономаренко, 2001, с. 5). Їх зміст та ознаки є показниками сформованості професійно-етичної культури. Таким чином, від медичного працівника вимагається, крім професійної обізнаності, наявність відповідних етичних якостей, усвідомлення морально-правової відповідальності тощо. Лише медик, який має високий рівень професійно-етичної культури, зможе реалізувати своє покликання на належному рівні. (Колісник-Гуменюк, 2013, стор.92)

Рівень професійної культури майбутніх фахівців безпосередньо залежить

від їхньої професійної майстерності. Студент, у якого професійна культура розвинена на низькому рівні, не готовий до практичного виконання своїх обов'язків. Високий рівень професійної культури тісно пов'язаний із високими показниками професійної майстерності, що, в свою чергу, сприяє покращенню фахових якостей спеціаліста та його конкурентоспроможності на ринку праці. Основними складовими змісту професійної культури є мотивація до оволодіння спеціальними знаннями та навичками, а також професійно важливі цінності, які мають стати особистісно значущими. Дослідники підкреслюють важливість формування особистісних якостей, що визначають ефективність професійної діяльності фахівця.

Проаналізувавши основні підходи дослідників до визначення структури професійної культури, та ознайомившись з існуючими моделями професійної культури, ми спробували поєднати набуті знання з власною науковою позицією. В результаті такого синтезу нами було розроблено структуру професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів, яка містить п'ять структурних компонентів. Серед них такі: *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльним, комунікативний, нормативно-регулятивний компонент та організаційний.*

Розглянемо детальніше кожен із них. *Мотиваційно-ціннісний компонент* відображає систему мотивації та ціннісні орієнтації майбутніх лікарів-стоматологів. Ми розглядаємо мотиваційно-ціннісний компонент як здатність мотивувати себе на виконання професійних завдань, спираючись на комплекс існуючих мотивів, цінностей, потреб та стимулів. Щодо мотиваційної сфери майбутніх лікарів-стоматологів, можна стверджувати, що в її основі лежить стійка спрямованість інтересів, мотивів і потреб. Ця спрямованість сприяє усвідомленню суспільної значущості професійної діяльності стоматолога, а також прагненню до особистісного і професійного розвитку в обраній галузі. Таким чином, ми можемо стверджувати, що мотиваційно-ціннісний компонент професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів сприяє розвитку гуманістичної спрямованості, яка, в свою чергу, забезпечує формування переконань фахівця щодо гуманістичної ідеології медичної практики. Це підкреслює важливість мотиваційно-ціннісного компонента в контексті підготовки лікарів-стоматологів, акцентуючи на їхній професійній і гуманістичній відповідальності. У контексті даного питання варто звернути увагу на поняття цінностей та ціннісних орієнтацій майбутніх лікарів-стоматологів. Формування ціннісних орієнтацій тісно пов'язане з наявністю таких важливих якостей, як гуманістична спрямованість, повага, особиста та соціальна відповідальність, загострене почуття справедливості, терпимість, ввічливість, порядність, емпатія, готовність зрозуміти пацієнта та надати йому

підтримку, уважність, старанність, щирість, комунікабельність та соціальна адаптація. (Шехавцов, с. 46–49, 55–59)

Показниками мотиваційно-ціннісного компонента ми вважаємо прагнення до професійного вдосконалення та наявність важливих для професії цінностей. Отже, мотиваційно-ціннісний елемент професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів – це сукупність інтересів, прагнень та цінностей, які сприяють їх особистісному розвитку та професійному становленню, а також є основою для ефективної медичної практики.

Когнітивно-діяльнісний компонент професійної культури майбутнього лікаря-стоматолога активізує пізнавальну діяльність фахівця, збагачуючи його когнітивний досвід. Це виявляється в здатності сприймати, осмислювати, відтворювати та використовувати наукову інформацію для розв'язання різноманітних теоретичних і практичних завдань. Основу когнітивного компонента складають професійні знання, уміння та навички. У практичному контексті когнітивно-діяльнісний компонент виявляється в здатності лікаря оцінювати клінічні ситуації, приймати обґрунтовані рішення та впроваджувати сучасні методи лікування. Важливим є також вміння інтегрувати інноваційні технології у свою діяльність, що дозволяє підвищити якість медичного обслуговування пацієнтів. Отже, цей компонент професійної культури закладає основу для розвитку критичного мислення та практичних навичок, які є необхідними для успішної кар'єри лікаря-стоматолога. Це не лише сприяє професійному зростанню, але й забезпечує надання високоякісних медичних послуг пацієнтам.

До системи професійних знань лікаря-стоматолога входять: *теоретичні та методологічні знання*, що охоплюють розуміння анатомії, фізіології, стоматологічних процесів, а також закономірностей взаємодії людини з оточенням; *методичні знання*, які включають основи методики, форми і технології лікування пацієнтів, а також принципи прогнозування та моделювання лікувальних процесів; *прикладні знання*, що стосуються конкретних технік і засобів стоматологічної допомоги.

Таким чином, *когнітивно-діяльнісний компонент* є основою для розвитку професійної компетентності лікаря-стоматолога, що забезпечує ефективне виконання професійних обов'язків та високу якість медичного обслуговування.

Комунікативний компонент професійної культури майбутнього лікаря-стоматолога є ключовою складовою професійної культури лікаря-стоматолога, що включає набір комунікативних навичок, необхідних для ефективної взаємодії з пацієнтами та колегами. У медичній практиці важливість спілкування важко переоцінити, оскільки воно безпосередньо впливає на якість надання медичних

послуг і задоволеність пацієнтів.

На нашу думку ефективна комунікація в медицині передбачає не лише чітке висловлення думок, але й уміння слухати та розуміти потреби пацієнтів. Лікарі повинні створювати довірливу атмосферу, що сприяє відкритому обговоренню проблем і питань, які цікавлять пацієнтів. У цьому контексті важливими є навички ведення діалогу, здатність до емпатії та вміння пояснювати медичні терміни доступною мовою. Серед основних показників комунікативного компонента можна виділити вміння забезпечити психологічний комфорт пацієнтів, чітко формулювати інформацію та адаптувати стиль спілкування відповідно до конкретної ситуації. В медичній практиці можуть виникати комунікативні бар'єри, такі як невизначеність у висловлюваннях або використання професійного жаргону, які можуть ускладнити взаєморозуміння. Тому важливо, щоб лікарі вміли долати ці бар'єри, забезпечуючи ефективну та продуктивну комунікацію. Отже, комунікативний компонент професійної культури лікаря-стоматолога є невід'ємною частиною його діяльності, адже від успішності спілкування залежить не лише професійний успіх, а й благополуччя пацієнтів.

Нормативно-регулятивний компонент професійної культури лікаря-стоматолога охоплює сукупність етичних норм, професійних стандартів і нормативних документів, які визначають правила поведінки та діяльності фахівця у сфері охорони здоров'я. Цей компонент є важливим для забезпечення високої якості медичних послуг і гарантування безпеки пацієнтів. Основою нормативно-регулятивного компонента є етичний кодекс лікаря, в якому закріплені принципи професійної діяльності, такі як повага до пацієнта, конфіденційність, відповідальність та чесність. Лікар повинен дотримуватися цих норм у своїй практиці, оскільки вони формують довіру з боку пацієнтів та суспільства. Крім того, важливим аспектом є знання та дотримання професійних стандартів і рекомендацій, встановлених медичними асоціаціями та організаціями. Це включає в себе протоколи лікування, вимоги до обладнання та технологій, а також правила безпеки в клініках. Дотримання цих стандартів забезпечує не лише ефективність лікування, але й мінімізує ризики для пацієнтів. Нормативно-регулятивний компонент також передбачає здатність лікаря-стоматолога адаптуватися до змін у законодавстві та медичних нормах, що є необхідним для підтримки актуальності його професійної діяльності. Це вимагає постійного професійного розвитку та навчання, що дозволяє лікарю залишатися в курсі нововведень у галузі. Отже, нормативно-регулятивний компонент професійної культури лікаря-стоматолога є основою для формування етичної та професійної відповідальності, що, в свою чергу, сприяє підвищенню якості

медичного обслуговування та забезпеченню добробуту пацієнтів.

Організаційний компонент відображає систему організаційних здібностей майбутнього лікаря-стоматолога, які є основою для ефективної реалізації клінічної практики. У контексті професійної культури лікарів важливо охарактеризувати організаційні здібності, які можна формувати в процесі навчання. Лікар повинен уміти організовувати власну діяльність, планувати робочий графік і структурувати завдання для ефективного виконання. Це включає здатність визначати пріоритети в лікувальному процесі, розподіляти час для обслуговування пацієнтів та координувати дії з іншими медичними працівниками. Аналіз результатів своєї роботи також є важливим аспектом, оскільки лікар мусить оцінювати ефективність методів лікування та виявляти можливості для вдосконалення. Організаційні вміння лікаря-стоматолога охоплюють планування лікувального процесу, контроль за власною діяльністю, співпрацю з іншими установами та забезпечення ефективної комунікації в команді. Лікар має вміти залучати пацієнтів до активної участі в лікуванні, що сприяє підвищенню якості медичних послуг. Таким чином, організаційний компонент професійної культури лікаря-стоматолога є важливим для забезпечення високого рівня медичних послуг і ефективної роботи в умовах сучасної охорони здоров'я.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Характеристика зв'язків між компонентами професійної культури майбутнього лікаря-стоматолога дозволяє стверджувати, що їх сукупність утворює цілісну систему. Формування професійної культури лікаря є складним і тривалим процесом, що включає етапи навчання в закладі вищої освіти, самостійну лікарську діяльність, а також систематичну роботу над самовдосконаленням. Професія лікаря є унікальною, оскільки вона включає в себе ряд важливих характеристик, таких як постійне прагнення до самовдосконалення, значний практичний досвід, глибоке розуміння специфіки роботи, здібності в медичній діяльності та усвідомлення перспектив розвитку галузі охорони здоров'я. Сучасний лікар повинен мати високий рівень теоретичної та практичної підготовки, а також володіти методами профілактики, ранньої діагностики та високотехнологічного лікування захворювань.

Концепція розвитку вищої медичної освіти націлена на створення моделі підготовки медичних кадрів, яка забезпечить умови для збереження та відновлення здоров'я населення шляхом надання гарантованого рівня медичних послуг. Для забезпечення високої якості вищої медичної освіти важливо організувати діяльність викладачів і студентів, сприяти їхній взаємодії в навчально-виховному процесі та створити відповідне освітнє середовище.

Таким чином, у контексті викладеного вище, було визначено та запропоновано авторську структуру професійної культури майбутнього лікаря-стоматолога, що складається з кількох компонентів: *мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного, комунікативного, нормативно-регулятивного та організаційного*. На основі отриманих даних ми дійшли висновку, що основними складовими професійної культури є: професійні цінності, прагнення, знання, уміння, навички, етична поведінка, мотивація до самовдосконалення та організаційні здібності. Ці елементи становлять фундамент професійної культури, який необхідно розвивати в процесі фахової підготовки майбутніх лікарів-стоматологів.

Перспективою подальших наукових досліджень є розробка технології формування професійної культури в навчальному процесі лікарів-стоматологів, що сприятиме підвищенню якості медичного обслуговування та ефективності професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про вищу освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004){Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3482-IX від 21.11.2023. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>
2. Колісник-Гуменюк, Ю. І. (2013). Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах: монографія. Львів : КВП «Край».
3. Макаренко, Л. Л. (2016). Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, Вип. 53, 128–141.
4. Нестеренко, Л. О. (2007). Розвиток психологічної культури державних службовців України: автореф. дис...канд. наук з держ. упр. Київ: Національна академія державного управління при Президентові України.
5. Пономаренко, О. В. (2001). Формування професійно-етичної культури соціального педагога : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Київ.
6. Пудова, С. С. (2015). Формування професійної культури майбутніх лікарів у процесі вивчення медичної та біологічної фізики. Дис...кан. пед. наук. Вінниця.
7. Сисоєва, С. О., Алексюк, А. М., Воловик, П. М. та ін. (2001). Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія; за ред. С. О. Сисоєвої. Київ : ВІПОЛ.
8. Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня, галузь знань 22 Охорона здоров'я, спеціальність 221 Стоматологія. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.06.2019 р. № 879. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/221-Stomatolohiya-mahistr.20.01.22.pdf>
9. Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня (далі – Стандарт) галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 221 Стоматологія. / Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 15 листопада 2022 р. № 1023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/23/221-Stomatolohiya-do.filosofiyi.23.11.22.pdf>
10. . Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf .

11. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. No 286-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

12. Стратегія розвитку медичної освіти. URL: <https://moz.gov.ua/strategija-rozvitku-medichnoi-osviti> (дата звернення: 10.11.2024).

13. Шехавцов, М. О. (2021). Формування інформаційної культури студентської молоді в умовах інформаційно-гібридної війни. Дис. на здобуття ступ. докт. філ. Старобільськ: Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

STRUCTURAL-COMPONENT ANALYSIS OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE DENTISTS

Yakiv Polkovnikov

Postgraduate student of the Department of Pedagogy
SI «Luhansk Taras Shevchenko National University»

Poltava, Poltava region, Ukraine

ORCID ID0009-0007-1972-2715

kobeee888@gmail.com

Abstract. The article discusses the main components of professional culture, including ethical, communicative, practical, and scientific aspects that are crucial for shaping the holistic image of the future specialist. Particular attention is paid to the relationship between theoretical knowledge and practical skills, as well as the significance of emotional and value components in the professional activities of dentists. Based on the analysis of existing approaches to structuring professional culture, taking into account the specifics of dental practice, a model is proposed that integrates cognitive, practical, and emotional-value components. The content of each component and its significance for the training of dentists is examined. The prospects for further research are outlined, focusing on the practical implementation of tasks related to the formation of professional culture within the system of postgraduate education for dentists.

The author's structure of the professional culture of a future dentist was determined and proposed, consisting of several components: motivational-value, cognitive-activity, communicative, normative-regulatory and organizational. Based on the data obtained, we concluded that the main components of professional culture are: professional values, aspirations, knowledge, skills, ethical behavior, motivation for self-improvement and organizational abilities. These elements constitute the foundation of professional culture, which must be developed in the process of professional training of future dentists.

Keywords: professional culture; dentists; structural-component analysis; medical education; clinical training; professional standards; vocational training; professional identity.

REFERENCES

1. Law of Ukraine on Higher Education. Information of the Verkhovna Rada (VVR), 2014, No. 37-38, art.2004){As amended by Laws No. 3482-IX dated 21.11.2023}URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>

2. Kolisnyk-Humeniuk, Yu. I.(2013) Formuvanny profesiyn-etichnoiy kulturi maybutnih fahivciv u processi gumanitarnoy pidgotovki v medichnih koledgah. [Formation of Professional and Ethical Culture of Future Specialists in the Process of Humanitarian Training in Medical Colleges]. Lviv: KVP "Krai". [in Ukrainian]

3. Makarenko, L. L. (2016). Informaciyna kultura osobustosti: istoriko-pedagogichniy analiz. [Information Culture of the Individual: Historical and Pedagogical Analysis.] *Scientific*

Journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov, Issue 53, 128–141. [in Ukrainian]

4. Nesterenco, L. O. (2007). Rozvitok psihologichnoy kulturi dergzavnych slugzbivciv Ukraini. [Development of Psychological Culture of Civil Servants in Ukraine]: Author's Abstract of the Dis. for the degree of Candidate of Sciences in Public Administration. Kyiv: National Academy of Public Administration under the President of Ukraine [in Ukrainian]

5. Ponomarenko, O. V. (2001). Formuvanny profesiyn-etichnoiy kulturi socialnogo pedagoga. [Formation of Professional and Ethical Culture of the Social Pedagogue]: Author's Abstract of the Dissertation for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences. Kyiv. [in Ukrainian]

6. Pudova, S. S. (2015). Formuvanny profesiyno-etichnoiy kulturi maybutnih likariv u processi vivchennya medichnoy ta biologichnoy fiziki. [Formation of Professional Culture of Future Doctors in the Process of Studying Medical and Biological Physics]. Dissertation for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences. Vinnytsia. [in Ukrainian]

7. Sysoeva, S. O., Aleksyuk, A. M., Volovyk, P. M. et. al (2001). Pedagogichni technologii u neprerivniy prophesiynoy osviti. [Pedagogical technologies in continuous professional education]. Edited by S. O. Sysoeva. Kyiv: VIPOL. [in Ukrainian]

8. Standard of Higher Education of the Second (Master's) Level, Field of Knowledge 22 Healthcare, Specialty 221 Dentistry. Approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated June 24, 2019, No. 879. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/221-Stomatolohiya-mahistr.20.01.22.pdf> [in Ukrainian].

9. The Standard of Higher Education of the Third (Educational and Scientific) Level (hereinafter - the Standard) in the field of knowledge 22 Health Care, specialty 221 Dentistry. /Approved and put into effect by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 15, 2022, No. 1023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/23/221-Stomatolohiya-do.filosofiyi.23.11.22.pdf> [in Ukrainian].

10. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area [Electronic Resource]. URL: https://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf - Title from the screen. [in Ukrainian].

11. Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032. By the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 23, 2022, No. 286-r. HKDJ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

12. Strategy for the Development of Medical Education. URL: <https://moz.gov.ua/strategija-rozvitku-medichnoi-osviti> (accessed: 10.11.2024). [in Ukrainian].

13. Shekhovtsov, M. O. (2021). Formuvannya informaciynoi kulturi studentskoy molodi v umovah informaciyno-gibridnoy viyni. [Formation of Information Culture of Student Youth in the Conditions of Information and Hybrid War]. Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy. Starobilsk: State Institution "Luhansk National University named after Taras Shevchenko". [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції 28.11.2024 р.